

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. д-р Екатерина Неделчева Софрониева,

катедра „Предучилищна и медийна педагогика“, Факултет по науки за образованието и изкуствата, СУ „Св. Кл. Охридски“

на дисертационен труд

за придобиване на научната степен „доктор“

в професионално направление 1.2. Педагогика

докторска програма „Предучилищна педагогика – Интеркултурно образование“

с кандидат **Ваиа Димитриос Дуска**

тема на дисертацията: **“Приобщаване на деца с мигрантски произход в гръцките детски градини чрез физическо възпитание и дейности на открито”**

научен ръководител: проф. дн Розалина Енгелс - Критидис

1. Съответствие на процедурата с действащата нормативна уредба.

Рецензията е написана според изискванията на съществуващия Закон за развитие на академичния състав, Правилника за неговото приложение и съответния Правилник на Софийския университет.

Дисертационният труд съдържа научни и научно-приложни резултати, които представляват оригинален принос в областта на педагогиката.

Процедурата и представените документи са в съответствие с действащата нормативна уредба и законовите изисквания.

2. Общо биографично представяне на кандидата (образование, квалификации, професионален опит и др.).

Вая Димитриос Дуска е завършила физическо възпитание и спортни науки и има магистърска степен по публична администрация - образователен мениджмънт. Тя има дългогодишен професионален опит като учител в началното училище, преподавател по физическо възпитание и директор на училище. През годините е заемала различни длъжности в училището си и в някои професионални организации. Била е асоцииран член на атлетическия клуб ENOA, член на регионалния съвет за начално образование и вицепрезидент, генерален секретар, и финансов експерт към борда на директорите на учителите по начално образование на 3-то основно училище в Палео Фалиро, Атина,

Гърция. По време на кариерата си тя е участвала в множество обучения и конференции, а като учител и организатор на образователни събития е участвала в прилагането на различни иновативни образователни програми. Притежава отлични комуникативни и организационни умения, както и отлични умения по английски език и информационни технологии. Винаги е била активен член на своето професионално общество и отдаден педагог, който се интересува, от една страна, от спортни дейности като гимнастика, танци и плуване, а от друга - от европейските образователни ценности, нови политики, програми и модели на ръководство и управление.

Като цяло Вая Дуска е всестранно развита личност и професионален педагог с богат опит.

3. Актуалност на проблематиката на дисертационния труд.

Физическите дейности, игрите и преживяванията на открито са голяма част от ежедневно общуване на децата. Те са от изключителна важност за физическото и психологическото развитие и благополучие на децата. В предучилищното образование учебната програма включва такива развлекателни дейности, които съответстват на етапа на развитие на децата и ги насърчават да бъдат физически активни. Ползите от тези дейности са очевидни и добре познати. Настоящата докторска дисертация е съсредоточена върху тази основна изследователска област, със специален акцент върху използването на физическото възпитание в приобщаващото и интеркултурното образование. По този начин фокусът на работата е върху интеграцията на деца, които са в уязвимо психо-социално или икономическо положение, като например децата на имигранти. Разработването и прилагането на програми за предучилищна интервенция, основани на такива дейности, които могат да повлияят положително на всички деца, от една страна, и от друга, да служат като инструмент за приобщаване на децата с имигрантски произход към гръцките детски градини, без съмнение е актуален въпрос. В този аспект, изследователските въпроси, поставени в дисертацията имат приносен характер за съвременната педагогическа практика, а резултатите от изследването - научно и приложно значение.

4. Структура и съдържание на дисертационния труд.

Докторската дисертация, озаглавена „Приобщаване на деца с мигрантски произход в гръцки детски градини чрез физическо възпитание и дейности на открито“, е с общ обем от 235 страници. Тя включва основен текст (186 страници), библиография и 6

приложения (49 страници). В библиографията са изброени над 450 литературни източници, които представляват както публикации на изтъкнати автори и изследователи в областта, така и много съвременни изследвания, проведени през последните 5-10 години. Използваните литературни източници са цитирани коректно.

Дисертационният труд е структуриран в пет глави, които се състоят от теоретичен преглед и изследователска част. Първите две глави представят теоретичната част на труда, отнасяща се до приобщаващото и интеркултурното образование, както и до значението на физическото възпитание за приобщаването на децата имигранти към образованието. Следващите две глави включват изследователската част. Те описват целта, задачите и хипотезите на изследването, както и дизайна на експерименталната програма, включените в нея дейности и съответните инструменти, използвани за събиране на данните от изследването. В пета глава са представени количествените и качествените резултати след провеждането му. В допълнение, в последващата отделна секция, е предложена дискусия, анализ на резултатите, както и са направени задълбочени и подробни изводи.

Целите и задачите на изследването са правилно дефинирани и логично и последователно развити в различните части на работата. Както е посочено от автора, докторската дисертация разглежда подробно целите на експерименталната програма по отношение на приобщаването, емоционалното и социалното развитие на децата, участието им и създаването на климат на сигурност и благополучие.

Основната цел е да се проучи ефекта от експерименталната програма за физическо възпитание и дейности на открито върху приобщаването на деца от предучилищна възраст с имигрантски произход. В рамките на изследването е проведен експеримент с деца в предучилищна възраст (4-6 годишни), които посещават детска градина. Децата са разделени в експериментална и контролна група. И в двете групи има деца с и без имигрантски произход. В експерименталната група е апробирана иновационната програма, която има за цел приобщаването на учениците с имигрантски произход, подобряването на училищния климат и психо-социалното развитие на всички ученици. Двете групи деца са оценени с помощта на въпросници преди и след края на интервенцията, за да се открият ефектите от нея. За събирането на необходимата информация от децата, техните родители и учители е използван богат набор от различни инструменти. Статистическите методи, използвани за последващия анализ на данните, са подходящи и добре планирани. Накрая, данните са представени в богата таблична и графична форма. Снимките, които визуално представят някои от основните дейности и

моменти в експерименталната програма, са внимателно подбрани като обогатяващо допълнение към текста на дисертацията.

Като цяло, в своето изследване авторът постига поставените цели и задачи и успешно защитава своята теза. Методологията на изследването напълно съответства на поставените цели и задачи.

5. Научнотеоретични и практико-приложни приноси.

Ваиа Дуска показва познаване на изследваните въпроси и способност за умело използване и интерпретиране на наличните литературни научни източници в дисертацията си. Тя стъпва върху достатъчен брой подходящи източници и надеждни изследвания, които проучва задълбочено, за да разработи и утвърди своята експериментална програма. Тя успява успешно да развие своята теза, да представи своето мнение и аргументи и да сподели научните си възгледи.

Приемам посочените от автора приноси.

Темата е значима и проведеното изследване допринася за събирането на емпирични данни, потвърждаващи влиянието на физическото възпитание и дейностите на открито върху приобщаването на деца с мигрантски произход в гръцките детски градини.

Приносите, както бе споменато вече по-горе, имат както научна, така и приложна стойност.

Основният принос на докторската дисертация е разработването и прилагането на оригинална авторска образователна програма (основана на физическо възпитание и дейности на открито) за приобщаване на деца с мигрантски произход и без такъв.

Приносни моменти са направения обстоен литературен преглед по темата, както и разработения инструментариум за измерване и отчитане на приобщаването на децата в детските градини.

Не на последно място, значението на използването на психолого-педагогически подход към приобщаването в детските градини е подчертано и изтъкнато. Проследен е и ефекта на образователната програма върху поведението на различните деца (с и без имигрантски произход).

6. Автореферат.

Авторефератът представя точно и коректно основните моменти на дисертационния труд. Общият му обем е 55 страници. В съответствие с изискванията, в него е дадена информация за труда в синтезиран вид, както и информация за приносните моменти в научната област и публикациите на автора по темата на дисертационния труд. В структурно и съдържателно отношение авторефератът е прецизен.

7. Публикации по темата на дисертацията (съдържание и изпълнение на наукометричните изисквания).

Публикациите на докторанта по темата на дисертационния труд, изброени в резюмето, са пет на брой, всички - публикувани през 2022 г. Една от тях е публикувана в съавторство с нейния научен ръководител.

В допълнение, през този период Ваиа Дуска участва и в други свързани изследвания и трудове, като публикува две книги, а именно „Малката къща под слънцето“ (2022 г.) и „Училищно лидерство: трансформационен модел на лидерство в началното образование“ (2022 г.). Както споделя самата тя, книгата „Малката къща под слънцето“ е вдъхновена от концепцията и съдържанието на приобщаването - понятия, свързани с нейната докторска дисертация, и е посветена на децата по целия свят с надеждата, че ще може да се използва като учебно помагало от учители, лични асистенти на деца със специални потребности и техните родители. Това е голямо и достойно за възхищение постижение.

8. Лични впечатления.

Познавам Ваиа Дуска лично. Тя е докторант към катедра „Предучилищна и медийна педагогика“. Имам прекрасни впечатления от нейната работа и проучвания през годините на докторантурата ѝ. Тя е изцяло отдадена на обучението си и се доказва като много интелигентна и старателна студентка. Тя е всестранно развит човек с много опит и интереси в областта на образованието.

9. Бележки, препоръки и въпроси.

Считам, че дисертационния труд отразява богатия опит на докторанта в областта на образованието. Пожелавам ѝ успех в бъдещата ѝ работа и изследвания. Сигурна съм, че усилията ѝ ще помогнат на децата, които живеят в „къщичката под слънцето“, и на всички останали деца да развият и разкрият пълния си потенциал.

10. Заключение.

В заключение, дисертационният труд представя едно самостоятелно, актуално и значимо научно изследване. Той отговаря напълно на изискванията на съществуващия Закон за развитие на академичния състав в Република България, Правилника за неговото приложение и съответния Правилник на Софийския университет. Въз основа на посочените достойнства и научни приноси, давам своята положителна оценка на дисертационния труд и убедено предлагам на уважаемото научно жури да гласува **положително** за присъждане на образователната и научна степен „Доктор“ в професионално направление *1.2. Педагогика, докторска програма „Предучилищна педагогика – Интеркултурно образование“*, на **Ваиа Димитриос Дуска**.

Дата: 14.06.2024 г.

Подпис: .....